

Yönelişler Dergisinde Esmer Kültür: Afrika Kökenli Şair ve Yazarların Eserleri

*Black Culture in Yonelisler Magazine: The Works of Poets and Writers of
African Descent*

Leyla Naldemir*

Öz

1981 - 1990 yılları arasında *Büyük Doğu* ve *Diriliş* dergilerinin çizgisinde faaliyet gösteren *Yönelişler*'in yayın politikası kültür ve sanat bağlamında olmuştur.

İçeriğinde birçok edebi türe yer veren *Yönelişler*, Afrika kıtasına mensup şair ve yazarların eser çevirilerini de yayınlamıştır. Bu çalışmada *Yönelişler* dergisinde yayınlanan Afrika kökenli şair ve yazarların eserlerindeki özellikler incelenmeye çalışılmış, derginin yayın politikasında belli bir bilinç ve zihniyet aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yönelişler, Afrikalı Şair ve Yazarlar, Çeviri, Sömürge

---

* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, leylanaldemir@gmail.com

Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 19 Mart 2018

Abstract

Between the years 1981 and 1990, *Yonelisler* was active in the style of *Buyuk Doğu* and *Dirilis* magazines, having a publishing policy in the concept of culture and art.

Including various types of literary works, *Yonelisler* also published the translations of the works by poets and writers from Africa. In this study, features of the works by African poets and writers that were published in *Yonelisler* are aimed to be examined and a particular conscience and mentality of the magazine is sought.

Key Words: Yönelişler, African poets and writers, Translation, Colony

Giriş

Dergiler belirli aralıklarla ve çeşitli formlarda okuyucuya ulaşan süreli yayınlardır. Türk dergi tarihindeki çizgi, bilimsel nitelikli dergiler ile başlar, kısa zamanda kültür, sanat, edebiyat, çocuk, mizah, magazin gibi birçok türde ilerler. Bilinen ilk dergi bilimsel vasıf taşıyan *Vaka-i Tıbbiye'*dir. Gerçek anlamda bir süreli yayın olarak görülen ve fizik, kimya, felsefe, ruhbilim, tarih, coğrafya konularına yer veren ilk dergi ise 1892'de yayın hayatına başlayan *Mecmua-i Fünun'*dur. (Gönenc, 2007:63)

Dergilerin yayın türlerini ve politikalarını ülkenin içerisinde bulunduğu sosyal ve siyasal durum etkiler. Tanzimat yılları, dergilerin yayın hayatına başladığı ve çeşitlendiği zaman dilimidir. Bu dönemde dergilerin sayısında büyük artış olmuş ancak bu dergilerin birçoğu yalnızca bir sayı yayımlanmıştır. (Gönenc, 2007:64) Tanzimat'tan sonra dergi sayısında düşüş görülmekle beraber 2. Meşrutiyet sonrası hızlı bir artış başlar. Ayrıca bu dönemde fikri dergiler de çoğalmıştır. Cumhuriyet'in ilk senelerinde dergilerde nitelik açısından azalma olmakla beraber takip eden yıllarda ağırlık noktaları Cumhuriyet'e bağlılık, millilik, hümanizm, toplumcu gerçekçilik olan dergiler yayın hayatına başlamıştır. 1960 ve 1970 yılları dergiciliğin en parlak dönemi denebilir. Birbirinden haylice farklı dergiler yayın hayatına atılırken çeviri ürünlere, eleştirel denemelere yer verilir. 1970 ve 1980 arası, dergilerde siyasal fikirlerin arttığı bir dönem olmuştur. Bu yıllarda edebiyat dergiciliğinde siyasal söylem prim yapmaktadır. (Doğan, 1996:11) "1980'li yıllarda basın, baskılarla karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle dergicilik alanında da büyük bir hızla magazinleşme süreci yaşanmaya başlanır." (Gönenc, 2007:74)

Ülkenin zor bir süreçten geçtiği 1980 darbesinin ardından 1981 yılında yayın hayatına başlayan *Yönelişler*, 1943-1978 yıllarında daha çok siyasi ağırlığı olan *Büyük Doğu* (Okay, 1994:371), düşünce, edebiyat ve siyaset dergisi olup 1960 senesinde okuyucu ile buluşmaya başlayan *Diriliş* (Eroğlu, 1994:371) ve 1976 ile 84 yılları arasında yayımlanan *Mavera* (Kahraman, 2003:176) dergilerinin çizgisinde yayın faaliyeti gösterir.

Bu çalışmada *Yönelişler* dergisinde yer alan ve ismi *Yağız Ekin* olan müstakil köşe başta olmak üzere, dergide Afrika edebiyatına yönelik eserlerin çeviri ve yayınlanmasındaki nicelik ve nitelik incelenmeye çalışılmıştır.

Yönelişler, Çeviri, Yağız Ekin

Yönelişler dergisinin kurucuları Ebubekir Eroğlu, Ahmet Yücel ve Adnan Tekşen'dir. Aylık sanat ve kültür dergisi olan *Yönelişler* iki dönem olmak üzere toplam elli üç sayı olarak yayınlanmıştır. "Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü olarak 1-10. sayılarda Bürde Yayınevi adına Mehmet Çetin, 11-12-48. sayılarda Mehmet Ocaktan, 49-53. sayılarda İz Yayıncılık adına sahibi Ahmet Şişman ve yazı işleri sorumlusu Yılmaz Daşcıoğlu'dur". (Daşcıoğlu, 2013:564)

Yönelişler dergisi, sunu kısmında dönemsel farkındalıklarını ve ortaya koymaya çalışacakları hedefleri dile getirmiştir. Dergi, yayınlarını ideolojik ve siyasal bağlamda değil sanat, kültür ve edebiyat çizgisinde yapmıştır. Ancak bazı durumlarda tarafını belli etmiştir. Bunlardan biri de 82 Anayasa oylamasında 17. sayının hayır anlamına gelen mavi kapağıdır. (Toprak, 2017:322) *Yönelişler* hikâye, roman, hatıra, makale, deneme, eleştiri, röportaj, inceleme, mektup, sohbet gibi birçok edebi türe yer vermiş, şiir ortamının merkez konumunda olmuştur. Seksen kuşağı şairlerinden bazıları şiirlerini ilk defa burada yayımlamıştır. (Daşcıoğlu, 2013:564)

Çeviri eserler de derginin yer verdiği türlerdendir. Çeviri faaliyeti yalnızca Batı dünyası ile sınırlandırılmamış Türk-İslam kültürüne ait çeviri eserlere ve incelememize konu olan Afrika kökenli şair ve yazarların çevirileri de yayımlanmıştır. *Yönelişler'* de yirmi dört Afrika kökenli isim ve yirmi beş çeviri eser bulunmaktadır. Bu eserlerin yirmi ikisi şiir, üçü nesirdir. On üç isme *Yağız Ekin* köşesinde yer verilir ve onların hayatlarından kısa bilgiler de aktarılır.

Şiiri bir dilden başka bir dile aktarmak tartışmalı bir konudur. Kimilerine göre şiir çevirisi mümkün görülmemekte bu sebeple de bir yorumlama meselesi olarak kabul edilmektedir. Fransız şair Philippe Soupault şiir çevirisi için "Şiir gerçi bir söz sanatıdır ama bir öz sanatıdır da. Ben şiirin çevrilebileceğine inanıyorum, hatta

daha da fazlasına, şiir dilinin müzik gibi uluslararası bir dil olduğuna inanıyorum. Dünya ulusları bir birlerini her şeyden önce şiirle anlayacaklardır.” (Gökşenli, 2013:87) der. *Yağız Ekin*’in sunu kısmında da dünya uluslarının birbirlerini tanıma fikrine denk bir şekilde şöyle söylenmektedir “Her dil aynı duyarlılık ve olanağa sahip değil. Ayrı kültürler ve o kültürlerin dehaları kendilerini ortaya koyarken dili de biçimlendirir. Batı kültürünün baskısı altında kalıp sözü edilmeyen birçok dil ve kültür var. Bazen aynı dili kullandıkları halde farklı bir duyarlılığı yansıtanlar var. Bu sayfaları, yüzyılımızın en canlı kültür etkinliğine sahip olan zencilere ayırdık öncelikle, ABD’den başlayarak. Harlem Rönesansı olarak bilinen hareket, zencilerin Olimpiyat’larda kazandıkları başarıları gölgede bırakacak bir zenginlikte” (Yücel, 1981:38)

Afrika edebiyatına dair çeviriler *Yönelişler*’ den önce görülmekle beraber Türk dergiciliğinde en az ilgilenilen konu olduğunu söylemek yanlış bir yargı sayılmaz. *Yönelişler* dergisinden önce Afrikalı yazarlara ait edebiyat ürünlerine 1966 yılında *Yeni Dergi* (1966,S.26) Afrika Özel sayısı çıkararak yer vermiştir. Ayrıca *Diriliş* (1975) ve *Edebiyat Dergisi* (1976-78-80) de esmer kültüre ait çeviri eserler yayınlamıştır. (Günaydın, 2017:1121)

Afrika Edebiyatı’ tabiri kendi içerisinde ve onu üretenler bağlamında çeşitli sorunlar barındıran bir kullanımdır. (Thiong’o, 2017:908) Ancak Ahmet Sait Akçay *Modern Afrika Edebiyatı* isimli incelemesinde şu açıklamayı yapar “Afrika edebiyatı tekil yazınsal deneyimden ziyade çok uluslu, çok kültürlü ve en önemlisi çok dilli bir yekûndan oluşur. Bu bakımdan *Afrika Edebiyatları* ifadesini kullanmak yerinde gibi görünse de, ayrıksılığı ve tavrıyla bir coğrafyayı kapsadığı için tekil ifadenin kullanılmasını daha doğru buluyorum.” (Akçay, 2016:5) Afrika edebiyatı kullanımı ile anlaşılan, köken bakımından bir kıtaya ait olan insanların meydana getirdiği ürünleridir.

İncelemeye konu olan Afrika kökenli şair ve yazarların eserleri onların da eserlerini yazdıkları İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Ancak sözlü döneme ait olup orijinal dilinden İngilizceye çevrilmiş ürünler daha sonra da *Yönelişler* için Türkçeye aktarılmıştır. Türk edebiyatında ara dilden çeviri faaliyeti daha önce de var

olan bir durumdur. (Sevük, 1940:371) Bunun sebebi ise “sadece ilgili dil çiftinde yetişmiş çevirmen bulunamamasıyla açıklanacak bir olgu değildir. Yayınevlerinin çeviri politikaları, kaynak dizgi-deki metne ulaşmıyor olması, çeviri maliyetleri gibi birçok farklı nedenle ara dilden çeviriye başvurulmuş olabilir”(Pekel, 2017:1)

Eser sahiplerinin çoğu Afro-Amerikan denilen, Amerika kıtasında doğan siyahilerdir. Ahmet Yücel’in çevirilerini yaptığı şiirlerin bulunduğu köşe, Afrika kökenli şairlerin eserlerinin yayınlandığı müstakil kısım olan *Yağız Ekin* isimli bölümdür. Dergide bu bölümün dışında da Afrikalı yazar ve şairlere ait eserler vardır. Onların çevirilerini ise Erkin Pekmezci, N. Can, S. Kalaycı ve Adnan Tekşen yapmıştır.

Geniş bir alan tutan bölüme *Yağız Ekin* isminin verilmesinde bilinçli bir tercihin olduğu düşünülebilir ve bu, derginin sunumundaki “rastlantıya yer bırakmama” (Yönelişler, 1981:2) ifadesine de uygun düşmektedir. Yağız kelimesi esmer, ekin kelimesi ise kültür anlamını taşımaktadır. Esmer kültür ise geniş bir coğrafyada yaşayan insanları işaret etmektedir. Ayrıca bu isim Amerika’daki siyahî hareketleri de temsil etmektedir. Burada on üç şaire, yirmi şiire yer verilmiştir. Eserleri çevrilen söz konusu şair ve yazarlar aslen Afrika kökenli olmakla beraber eğitimlerini misyoner okullarında İngilizce ve Fransızca olarak almış, büyük bir bölümü de Amerika’da doğup orada eğitim görmüş kişilerdir. Dolayısıyla kullandıkları dil yaygın olarak İngilizcedir. Bir insanın kendi duygularını, özellikle de şiir dilinde en iyi ifade edebilme yetkinliğinin ana dilde olduğu düşünülürse, kendi dillerini kullanmanın “korkunç bir ihanet” (Thiong’o, 2017:908) yabancı dilleri kullanmanın ise olumlanma ile karşılandığı Afrikalı şair ve yazarların ikilemi ayrı bir inceleme konusudur ancak bu duruma işaret eden noktalara Yağız Ekin’in ilk köşesinde değinilmiştir. (Yönelişler, 1981:40) Aynı dili konuşup yazanların farklı duyarlılığa sahip olacağı ifade edilerek Afro-Amerikan diye nitelendirilen yazarların kendi kültürlerine, duyarlılıklarına sahip oldukları vurgulanmak istenmiş ve 1920 ile 1930 yılları arasında Yeni Zenci Hareketi olarak da bilinen sanatsal faaliyetleri vurgulayan Harlem Rönesansı’na atıfta bulunulmuştur. Zira çevirileri yapılan şairlerin kimi Harlem

Rönesansı'na kimi de Siyah Sanat hareketi (BAM)'ne mensuptur.

Eserler ve Mahiyeti

Dergide eserleri çevrilen şair ve yazarlar sömürge zihniyetine karşı olan önemli isimlerdir. Toplumsal sınıflandırmaya karşı çıkıp Afrika özgürlük hareketini başlatan ve yirminci yüzyılın ilk yarısının en önemli aktivisti olan William Edward Du Bois doktora derecesini alan ilk Afrikalı Amerikan'dır.(Url 1) Du Bois, Yeni Zenci Hareketi olarak bilinen Harlem Rönesansı'nın temelini atan isimdir. Harlem Rönesansı 1920-1930 yılları arasında Harlem'de yaşayan siyahilerin sanatsal faaliyetlerin gelişmesi sonucu oluşmuştur. (Url 2) Her zaman keskin bir ırk bilinci sergileyen Fenton Johnson da Afro-Amerikan sanat ve edebiyat hareketi olan Harlem Rönesansı'nın öncü ismidir. (Url 3)

Siyahilerin edebiyatını tanıtmak için faaliyetlerde bulunan İmamı Amiri Baraka, Black Art Movement'in kurucusu ve destekleyicisidir. Malcom X'in öldürülmesinden sonra Harlem'e taşınan Amiri Baraka Black Arts Repertory Theatre okulunu kurar. BART'ın kuruluşu Siyah Sanat Hareketi'nin doğuşu olarak kabul edilir. Bu oluşumda yer alan sanatçılar şiir, roman, görsel sanatlar ve tiyatro ile Afrikalıların hayatlarını ortaya koymaya çalışırlar (Url 4). Siyahlara ait edebi geleneğin geliştirilmesinde önemli bir figür olan yazar, eğitimci şair Don Lee siyah düşünce ve edebiyat Third World Press'in kurucusudur (Url 5).

Afrika sömürgeciliği sonrası Afrika milliyetçiliğinin güçlü sesi olan Christopher Okigbo, Biafra'nın bağımsızlığı için çalışmıştır. Zenci Sanatlar Festivali'nde kendisine verilecek olan Afro-Amerikan şiirindeki birincilik ödülünü, şiirin ırki sebeplerle yazılmayacağı ve şiiri kim ne isterse onu alabileceği bir tür olarak görmesi sebebiyle reddeder. (Url 6) Ödül reddeden başka bir isim de Senegalli şair, yönetmen, senarist ve yazar olan Osman Semben'dir. Afrika sinemasının babası olarak görülen Semben'e İngiltere kraliyet ailesi özel ödül vermek ister. Semben ödülü almak için sahneye çıkar, kendi lisansı ile Avrupa'nın sömürgecine dair bir konuşma yapar ve ödülü almadan ayrılır. (Url 7)

Afrikalı şairlerden çevrilen eserlerin ağırlık noktasını sömürge

oluşturur. Beyaz insanın Afrikalıları ava dönüştürmesi kimi zaman onları intihara sürükleyecek kadar umutsuzluğa düşürür kimi zaman da özgürlük mücadelesinin devamı için bayrağı bırakmama ve yola devam etme duygusuyla gayrete sevk eder. Siyahiler, kendi kültürlerini bozan, dillerini asimile eden beyaz insan için çalışmaktan bıkmıştır. Ancak sanayi ile kurulan çark devam etmekte ve onun dişlileri siyahileri ezmektedir. Sömürge baharda açan çiçekleri kan, ölüm ve nefret çelenk çiçeklerine dönüştürmektedir.

1- William Edward Burghardt Du Bois, *Dumanın Şarkısı*, Şiir, S.1, ss.39-41, *Yağız Ekin*

Dumanın Şarkısı isimli şiir Ahmet Yücel'in ifadesiyle kara oluşun olumlu imlendiği ilk şiirdir. Serbest nazımla yazılan şiirin genel imgesi 'ben' dir. Benlik kavramı ile kendi varlığını vurgulayarak ne olduğunu dolayısıyla ne olmadığını söyleyen şair, "Yaşa öyleyse, kararmış kirlenmiş ellerim/ Acısın Can İsa çilekeş topraklara/ Selam karaduman beyine/ Selam karaya" diyerek sömürgeci özgürlüğe, varlığının yok sayılışından var olmaya vurgu yapmaktadır.

2- Paul Laurence Dunbar, *Maske Giyeriz Biz*, Şiir, S.2, s.45, *Yağız Ekin*

Maske Giyeriz Biz şiiri adından da anlaşılacağı üzere insanlığın ikiyüzlülüğünü anlatmaktadır. Şair, kanayan lime lime yüreklerle hâlâ gülebildiklerini ironi yaparak ifade etmiştir. "Şakırız lakin oh çamur iğrenç/ ayaklarımız altında ve mesafe irak/ ama bırak dünya öbür türlü düşlesin/ Maske giyeriz biz!"

3- Fenton Johnson, *Yetti*, Şiir, S.3, s.43, *Yağız Ekin*

Bıkkınlığın anlatıldığı bu şiir adeta bir isyanın şiiridir. Şair kölelikten, kendi varlığını yok sayan beyaz insanın uygarlığı için çalışmaktan yorulmuş ve bıkmıştır. Bezginliğinin ifadesini "At çocukları ırmağa, uygarlık bize çok verdi/ Ölmek iyidir, büyüyüp/ renkli ırktan olduğunu fark etmektense./ Ört yıldızları gökte. Yıldızlar imliyor/ kaderimizi ki belirledi benimkini./ Yetti uygarlık" mısralarıyla kendi yaşadıklarını çocukların yaşamasındansa ölmelerini evla görüyor.

4- Robert Hayden, *Frederic Douglas, Yer, Şiir, S.4, ss.44-45, Yağız Ekin*
Frederic Douglas isimli şiir Afrika asıllı Amerikalı, kölelik karşıtı oluşuyla ünlenen Douglas'ın özgürlük için ödediği bedeli hatırlatmaktadır. (Url 8) 1895'te ölen Douglas'ın yalnızca destan, şiir ve çelenkle değil özgürlük savaşının sürmesiyle, bayrağı alıp yola devam etme mücadelesiyle hatırlanacağına vurgu yapılmaktadır.

Yer şiirinde yeryüzünü süsleyen çiçeklerin çelenk süslemeleri, yarı sesli çocukların 'can çekişmeği' yaşamaları ve dünyada çektikleri sıkıntı vurgulanır.

5- Etheridge Knight, *Taşı delen Bakışlar, İntiharı Düşünen Kara Şairler İçin, Şiir, S.5,s.44-45, Yağız Ekin*

Taşı Delen Bakışlar, siyahilerin "mahkûm göğün altında" merhametsiz yüreklilerin onlara olan düşmanlığını anlatır. İntiharı Düşünen Kara Şairler İçin, kölelik karşıtı olup direnen ancak umutsuzluğa düşen kişileri umuda çağırıyor. Çünkü şairler yazdıkça, konuştuğunda Afrikalı halk konuşmuş olacak. Burada şairlerin Afrika halkı için konumlandırılmaları ve onlara yüklenen misyon görülmektedir, şair yazmaya devam etmeli ve halkının sesini duyurmalıdır.

6-İmamı Amiri Baraka, *Bazı Kimselerin Anlamaması Gereken Bir Şiir, Dün Arıyorken Seni İşte Çıkageldin Bugün, Şiir, S.6, s.31-34, Yağız Ekin*

İlk şiir sömürge-kölelik-umutsuzluk üzerine kurulmuştur. Sistem zencileri özgür yaşamaları için bırakmayacaktır. Sanayi ile kurulan çark devam etmektedir, siyahilerin kurtarıcı beklentileri boşa çıkmıştır. Kurtarıcı yerine gelen sadece "makinelî tüfekçiler" dir.

İkinci şiirde, kökeni kendilerine ait olan blues ve caz müzikleri üzerinden batılılara eleştiri vardır. Şair, bir fırsatım olsaydı ben de Leonardo gibi olabilirdim derken herkesin eşit haklara eşit şartlara sahip olmadığını vurgulamıştır. Şiirde ezberden yaşayış ile bilincin kayboluşu yavaş yavaş çürümeye benzetilmiş. Şiirin genel havası kaybedilmiş umutlardır, Afrikalılar, Batı'nın elinde kimi zaman eğlenmek için çoğu zaman çalıştırmak için yalnızca bir malzeme olarak var olmaktadır.

7- Osman Semben, Şeyh Hamidu Kan, Osman Sose, Tchicaya U Tam'si, Camara Laye, Birago Diop, Abdu Ente Ka *Afriikalı Yazarlar Konuşuyor*, Nesir, S.7,ss.25-33

Tartışma parçası olan bu yazı *Yönelişler* 'den bir önsöz ile başlıyor. Derginin bu konuşmaya yer vermesi 'siyah bilinç' (Nègritude) meselesini ele alması olarak gösterilmiştir. Yazıda tartışılan konular, siyah bilincin siyahilere bir katkısının olup olmayacağı, dil meselesi üzerinden köklerinin yitirilmiş olması, sömürgecilik, politika ve edebiyat ilişkisi, Afrika kıtasında yaşayan insanların birbirlerinden farklılıkları, tek bir dile sahip olamamaları ve kendi dilleri ile yazmanın müspet ve menfi yönleridir.

8- Frank Abiodun Aig-İmaughueda, *Bir Erkeğe Bir Kadın*, Şiir, S.7, s.36, *Yağız Ekin*

Şiir, pidgin İngilizcesinden İngilizceye çevrilmiştir. Şiirde Batı'nın istediği tek eşliliğin kendi yaşantılarına zorluk kazandırdığı ifade edilip iki kültürün farkı ortaya koyulmak istenmiştir.

9- Arthur K. Nortje, *Otopsi*, Şiir, S.7, ss.36-38, *Yağız Ekin*

Şair "ölülerdir benim öğretmenlerim" diye başladığı şiirinde sömürgecinin otopsisini yapmıştır ve siyahilerin topraklarına bir daha dönmek üzere zorla koparılıklarını, katledişlerini anlatmıştır.

10- Christopher Okigbo, *Neyleyin Ağıtı*, Şiir, S.9,ss.28-29, *Yağız Ekin*

Şair günbatımında deniz kıyısından 'mayısgünü çiçekleri' ve 'güller' ummaktadır fakat bilir ki onun getireceği şey bir avuç dolusu çelenk ve gözyaşındır. Umutlar yitirilse de hayat devam etmektedir ve şair her şeye rağmen neyleyin şakımasını istemektedir.

11- Sözlü edebiyat örnekleri, *Yoruba* (Nijerya), Halk türküsü *Küçük Kuş*, Tamil şiirinden *Kızın Söylediği*, Şiir, S.9,ss.29-33, *Yağız Ekin*

Sözlü edebiyat ürünlerinin yer aldığı bölümdeki şiirler 1 ve 3. yüzyıllar arasında teşekkül etmiştir. Avrupalıların sömürsünden önceki döneme ait olan bu şiirler bozulmamış, kendi özüne sahip ve doğal sürecindeki şiir formlarıdır. Konuları doğa, paylaşım ve mutluluktur.

12- Wole Soyinka, Çağdaş Afrika Edebiyatında Dinsel Faktörler, Nesir, S.9,s.34-39

“Çağdaş Afrika Edebiyatında Dinsel Faktörler” çevirisinde beş eser incelemesi yapılmıştır. Bunlardan dikkat çekenleri T.U. Tamsi'nin incinen insan onurunun Hz.İsa üzerinden anlatıldığı şiiri ve Hampete B².’nin Müslüman bilgeliğin anlatıldığı *Tienor Bakar* isimli yaşam öyküsüdür. Eserde yabancı müdahaleler sebebiyle çağdaşlaşamayan Afrika'nın biricik çaresinin kendi kültürüne dönmek olduğu vurgusu yapılmıştır. Dou Bois'in³ Özgürlük Efsanesi adlı yazısı ise köleliğin ardından hür olan zencilerin kendi özlelerini kaybettikten sonra, Batı kültürünün içerisinde asimilasyona uğrayıp asıl köleleşmenin gerçekleştiğine dikkat çekerek, kendi kültürlerine dönmenin gerçek özgürlük olduğunu vurgular.

13- Larry Neal, *Malcom'u İzleyen Yaz, Malcom X-Bir Yaşam Öyküsü*, Şiir, S.10, ss.37-40, Yağız Ekin

Malcom'u İzleyen Yaz siyahilerin hararetli ve hareketli savunucusu olan Malcom-X'in ölümünün ardından yazılmıştır. Şiirde onun ölümüyle oluşan umutsuzluk hissettirmeye çalışılmıştır. *Malcom X-Bir Yaşam Öyküsü* ise onun yaşamında çektiği sıkıntıların anlatıldığı satırların yoğunlukta olduğu bir şiirdir. “Amerika en büyük/tutuklayıcı ve kökümüz içerde. Kara ruhlar/göçmen kuşlar gibi muhteşem.” Bu dizeler Malcom ile diğer siyahilerin esaretini ifade etmektedir.

14- Don L.Lee, *Nijerya'nın Birliği Ya Da Küçük Zencinin Küçük Zenciyi Öldürüşü*, Şiir, S.10, ss.40-44, Yağız Ekin

Şiirin bütününde sömürgeye olan nefret okunmaktadır. Şaire göre beyaz insan gelmeden önce her şey kendi özüne sahipti ve hayat onlardan önce daha güzeldi.

15- Frank John, *Aşağı*, Şiir, S.11-12, ss.46-47, Yağız Ekin

---

1 Tiyatrocu, romancı, kısa öykü yazarı (1931-1980) (Url 9)

2 Malili diplomat ve yazar (1900-1991) (Url 10)

3 20.yüzyılın en önemli aktivistlerinden şair, filozof, tarih ekonomisti (1868-1963) (Url 1)

Görüntüye dayalı bir şekle sahip olan şiir kırık mısra düzeniyle oluşturulmuştur ve mısralar aşağıya doğru inmektedir. Şiirde kan, ölüm kelimeleri ile sömürgecinin Afrika halkına yaptığı zulümler anlatılmaya çalışılmıştır.

16- Norman H. Pritchard, *O, Şiir*, S.11-12, s.47-48, *Yağız Ekin*

“h” ve “u” seslerinin yan yana gelmesiyle oluşan bu şiir de görüntüye dayalıdır. Şiir Afrika ezgilerini anımsatmaktadır.

17- Osman Awang, *Armağan*, Şiir, S.18,s.41

Çocukların savaştan, ölümden, vahşetten korunması için dua niteliğinde yazılmış olan şiirde çocuklara öldürmeyi öğretmek sorgulanmaktadır.

18- Yusuf İman, *Sev Düşmanı*, Şiir, S.18, s.42

Sömürge zihniyetinin Afrikalılara yaptıklarının anlatıldığı şiir ironi içermektedir. “Esir gemilerine getirsinler, gemiden denize atsınlar/Sev düşmanı/Dilin uzaklaşsın kültürün kaybolup gitsin/Sev düşmanı” şiirde siyahilerin sabahtan akşama kadar ağır şartlarda çalıştırılmaları, birbirlerini katletmeleri, kavga etmeleri, bozuk yiyecekler satmaları, cezaevlerine düşmelerine kadar yaşanan bütün sefalet ve kötü şartların sebebi, düşman olarak tanımlanan beyaz adamdır.

19- Dou Bois, *Özgürlük Efsanesi*, Nesir, S.18,ss.43-44

Dou Bois’in bu yazısı özgürlüğüne kavuşan siyahilerin eleştirisidir. Zira onlar artık özgürdürler ancak batı kültürü içerisinde asimile olup kendi kültürlerini kaybetmişlerdir. Yazara göre asıl kölelik budur.

Sonuç

53.sayısıyla yayın hayatını noktlayan *Yönelişler*’de Afrikalı şair ve yazarlara ait çeviri eserler 11-12.sayılara kadar düzenli olarak yayımlanmıştır. Bu sayılardan sonra 18.sayıda son kez yer verilen Afrikalı şair ve yazarların eserlerine toplamda on üç sayıda yer verilmiştir. Bu durum derginin ilk sayıda hedeflediği çeviri yayınlama isteğine göre az bir sayı olarak değerlendirilebilir. Dergideki Afrika edebiyatına dair çeviri eserler, belli bir bilinç ve zihniyet

çerçevesinde seçilmişlerdir. Maddi dünyanın kültürel asimilasyona uğrattığı toplumlardan biri olan Afrikalılar yüzyıllardır sömürülmektedir. Dergi, güçlünün güçsüzü ezmesine ve Batı'nın maddi sömürüsünün yanında kültürel sömürüsüne de karşıdır. Karşı duruşunu, sunu kısmında belirtmekle beraber sömürge karşıtı çevirileri eserler üzerinden de ilan etmektedir. Şiirlerde sömürge karşıtlığı okunmasının yanında nesirlere bakıldığında Afrikalı yazarların kendi toplumlarını eleştirdikleri görülür. Bu yazılarda Afrika kökenli insanların özgürleştikten sonra dillerine ve kültürlerine sahip çıkmamaları bu sebeple köleliği tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Dergi, okurlarına bir şey göstermek istemiş ve dikkatlerini bir yöne çekmiştir. Batı'nın Afrikalılara yaptığı sömürüyü onların dilinden kendi duyguları ve duyarlılıklarıyla Türk okurlarına taşımıştır. Hayatın bıkkınlığından intihara, Batı uygarlığı için çalışmanın bezdiriciliğinden umuda, siyah bilinçten farklı dinlerin etkilerine, Afrika kökenli insanların kendilerine has kültürün farklılığına kadar gösterilmeye gayret edilmiş, sömürü içindeki esmer kültürün portresi çizilmeye çalışılmıştır. Ayrıca sözlü döneme ait eserlerin çevirilerine yer verilmesiyle, eğer kıta, Batı müdahalesi olmadan kendi doğal sürecini yaşayabilseydi nasıl bir kültür ve edebiyata sahip olacaktı sorusunu akıllara getirmiştir. Dergide batıların müdahalesi öncesi oluşan eserlere daha fazla yer verilseydi sömürüden önce siyahilerin hayata bakışlarını anlamak için mukayese fırsatı doğabileceği düşünülmektedir.

Bireyselliğin ve toplumsal yabancılaşmanın arttığı, farkındalıkların yitirildiği, güçlünün sesinin gür çıktığı dönemlerde farklı kültürlerden insanların duyarlılıklarına ve hassasiyetlerine dokunmanın insanlığın birbirini anlamada kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple belli bir duruşa ve bilince sahip çevirilerin devam etmesi gereklidir denilebilir. Ayrıca zulme uğrayan insanların yaşadıklarını dışarıdan hissetmeye çalışarak aktarmanın yerine içeride, sıkıntıyı yaşayanların duygularıyla paylaşmanın daha samimi bir aktarım olduğu görülmektedir.

Kaynakça

- AKÇAY, Ahmet Sait (2016, Temmuz-Ağustos). Modern Afrika Edebiyatı, *Kitaplık*, Sayı 186, ss.5-57, İstanbul.
- DAŞÇIOĞLU, Yılmaz (2013). Yönelişler, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 43, ss.564-565). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- DOĞAN, Erdal (1997). Edebiyatımızda Dergiler (1.baskı). İstanbul: Bağlam Yayınları
- DURMUŞ, Gökay (2009).Yönelişler Dergisinde Tenkid, *Türköloji Kültürü*, 2(3), 133-156.
- EROĞLU, Ebubekir (1994). Diriliş, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 9, ss.371-372). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- GÜNAYDIN, Yusuf Turan (2017 Haziran-Temmuz-Ağustos). Türkçede Kara Afrika Bibliyografyası, *Hece*, Sayı 246/247/248, Cilt 2, ss.1121-1176, Ankara.
- GÖNENÇ YAPAR, Aslı (2007). Türkiye’de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S 29, ss.63-79.
- GÖKŞENLİ YENER, Ebru (2013). Şiir Çevirisinde Çeviri Kayıpları ve Eşdeğerlilik Sorunları, *İ.Ü. Çeviribilim Dergisi*, S.7 ss.87-102.
- HAKSAL, Ali Haydar (1993). Yönelişler Dergisi, *Yedi İklim*, Sayı 39, ss.74-76
- HECE (2017). Afrika, Özel Sayı 34, Sayı 246/247/248, Cilt 1-2 Ankara.
- KAHRAMAN, Âlim (2003). Maveria, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (C.28, ss.176-177), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KOÇ, Atilla (1982, 21 Kasım), Yönelişler Üstüne, *Milli Gazete*
- OKAY, Orhan (1992). Büyük Doğu *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.6, ss.513-514, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- SAUER Jutta (1997). Türkiye’de İlk Çeviri Dergisi: Tercüme.(Mustafa Çıkar, Çev.) *Kebikeç* Sayı 5, ss.35-48.
- SEVÜK, İsmail Habib (1940). Avrupa Edebiyatı ve Biz. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- THİONG'O, Ngūgĩ wa (2017). Afrika Edebiyatının Dili, (Şebnem Nantu, Çev.) *Hece* Özel Sayı 34, Cilt 2, ss.908-937, Ankara.
- TOPRAK, Sefa (2017). Yönelişler Dergisinin Sistematik İndeksi ve İncelenmesi. (Basılmamış yüksek lisans tezi) Kırklareli Üniversitesi, Kırklareli.
- TÜRE PEKEL, Ümit (2017). Türkçe Çeviri Dergilerinde Ara Dilden Çeviriler Üzerine Betimleyici Bir İnceleme:1979-2013. (Basılmamış yüksek lisans tezi) Okan Üniversitesi, İstanbul.
- YENİ DERGİ (1996). Afrika Şiiri Özel Sayısı, Sayı 26, İstanbul.
- YENİ DEVİR (1981, 8 Mayıs). Yönelişler Dergisi Yönetmeni İle Bir Konuşma.
- YÜCEL, Ahmet (1981). Yağız Ekin'den, *Yönelişler*, S.1, s.38, İstanbul.
- YÖNELİŞLER (1981 – 1190). Sayı 1-53, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- Url 1, "W.E.B. Du Bois, Civil Rights Activist, Educator, Journalist", (<https://www.biography.com/people/web-du-bois-9279924> ,12 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 2, "Bir Afro-Amerikan Hareketi: Harlem Rönesansı", (<http://academilist.com/bir-afroamerikan-hareketi-harlem-ronesansi/> , 13 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 3, "Fenton, Johnson" (<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100022590>, 12 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 4, "Amiri Baraka, Poetry Foundation" (<https://www.poetryfoundation.org/poets/amiri-baraka>, 12 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 5, "Madhubuti, Haki R. (Don L. Lee) The Black Past" (<http://www.blackpast.org/aah/madhubuti-haki-r-don-l-lee-1942>, 13 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 6, Cohen Dr. Joel E. "Christopher Okigbo" (<https://americannationaluniversity.wordpress.com/2009/12/22/christopher-okigbo-looking-back-at-his-short-life-and->

- taking-stock-of-his-poetic-legacy / , 13 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 7, Melih, Ahmet (2013). Siyah Öfke: Ousmane Sembène (<https://kirlisatirlar.wordpress.com/2013/09/27/siyah-of-ke-ousmane-sembene-2/> , 12 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 8, "Frederic Douglas, <https://www.biography.com/people/frederick-douglass-9278324>, 13 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 9, "Tchicaya U Tam'si Critical Essays" (<https://www.enotes.com/topics/tchicaya-u-tamsi> , 12 Kasım 2017'de erişildi)
- Url 10, "Detailed Information on Amadou Hampate Ba" (<http://www.worldwisdom.com/public/authors/Amadou-Hampate-Ba.aspx>, 30 Mayıs 2018'de erişildi)